

SPAAR ^{het} GEIN

8

juni
1997

NIEUWSBRIEF VAN DE VERENIGING SPAAR HET GEIN

Jorritsma wil eindelijk praten met Abcoude

Maaiveld of verdiepte ligging. Al twee jaar lang is dat hét strijdpunt tussen heel Abcoude en Minister Jorritsma. Abcoude weet zich gesteund door de Tweede Kamer, die al twee maal in een motie aan de minister heeft gevraagd om de spoorverdubbeling verdiept aan te leggen.

'De ontknoping zal niet lang meer op zich laten wachten', schreven we in de vorige Nieuwsbrief, in november. Een vergissing. Inmiddels zijn er in Den Haag al weer enkele rondes in het debat gepasseerd. Het resultaat? Geen overeenstemming. Wel toont minister Jorritsma zich eindelijk bereid om met Abcoude te komen praten. In december vorig jaar ontstond

wederom een patstelling in het debat over Abcoude. Omdat er inmiddels meer van dit soort kwesties was gaan opspelen - onder andere over een brug of tunnel bij Kampen en over een snelweg door Midden-Delfland - kwamen de politici vlak voor de kerstdagen overeen, dat ze met elkaar nieuwe 'spelregels'

lees verder op pag. 2

Kaalslag aan het Gein? Landschapsbeheer blijkt actueel

In de Nieuwsbrief van november j.l. schreven over de mogelijkheden van landschapsbeheer. In december 1996 hebben we onze ledenvergadering aan dit thema gewijd. Een aantal gebeurtenissen sinds die tijd maken duidelijk dat landschapsbeheer in het Gein een hoogst actuele kwestie is geworden.

Wat is het geval ?

Rond de Paasdagen sloeg meniggen de schrik om het hart toen een paar honderd bomen langs beide oevers van het Gein bleken

te zijn aangekruist met de bedoeling ze op korte termijn te kappen. Eén en ander wees op grootschalige kaalslag.

'Spaar het Gein' is onmiddellijk in actie gekomen. Uit bestudering van de plankaarten en de situatie ter plekke bleek dat het ging om een 75-tal essen aan de Driemondse kant van Gein Noord, meer dan 100 populieren voorbij de Wilhelminabrug langs Gein Zuid en voorts nogal wat

lees verder pag.2

In deze nieuwsbrief

pagina 1

- Jorritsma wil eindelijk praten met Abcoude
- Kaalslag aan het Gein?

pagina 2 en 3

- vervolg pagina 1

pagina 4

- Naar een nieuw bestemmingsplan buitengebied

pagina 5

- Ongein
- Uit het bestuur

pagina 6 en 7

- De stelling van Amsterdam

pagina 8

- Geinbeeld
- Colofon

Met de bon op de achterkant kunnen nieuwe leden zich aanmelden

Extra nummers van deze nieuwsbrief zijn verkrijgbaar bij: Anneke de Groot tel. 0294-284807 of Tjebbe de Boer tel. 0294-284531

Jorritsma wil eindelijk praten met Abcoude

vervolg van pag. 1 art. 1

zouden gaan afspreken: wanneer zou er wel en wanneer geen extra geld moeten worden uitgetrokken voor verdiepte ligging van infrastructuur of andere dure voorzieningen voor het landschap en de leefbaarheid. Deze spelregels worden aangegeleid als het zgn. afweegkader.

Na maanden studeren zond minister Jorritsma in april een vage brief naar de Tweede Kamer, waarin ze meldde dat het afweegkader nog lang niet klaar was. En ze schreef er bij dat de beslissing over Abcoude daar overigens niet op hoefde te wachten. Ze had besloten (al voor de derde keer) dat de spoorverdubbeling op maaiveld zou worden uitgevoerd.

Verontwaardigd

De brief van de minister luidde de volgende ronde in. De brief schoot niet alleen de Tweede Kamer in het verkeerde keelgat, ook Abcoude was verontwaardigd. Eerst aankondigen dat er een afweegkader komt en dan weer melden dat je daar voor de beslissing over Abcoude niet op wilt wachten. Dat kan niet. Bovendien, de argumenten die de minister aanvoerde voor haar keuze waren (opnieuw) beneden de maat.

Binnen enkele dagen hadden het gemeentebestuur, de Vereniging Bescherming Spoorbuurt en 'Spaar het Gein' een scherpe reactie in Den Haag

liggen. De meeste leden van de kamercommissie voor Verkeer en Waterstaat waardeerden dit zeer en lieten in een debat met de minister, eind mei, dan ook merken dat ze de handelwijze van de minister maar vreemd vonden en hielden, gesteund door Abcoude, vast aan hun standpunt vóór verdiepte ligging. Behalve uit Abcoude waren inmiddels ook steunbetuigingen vóór verdiepte ligging naar de Tweede Kamer gezonden door het bestuur van de Stichting Stelling van Amsterdam, de Stichtse Milieufederatie en Natuurmonumenten.

Het debat in de kamercommissie eindigde met het indienen van een motie door de heer Stellingwerf (RPF), met steun van PvdA, D66, CDA en Groen Links, waarin niet alleen werd aangedrongen op verdiepte aanleg, maar ook een deugdelijke financiële dekking voor de extra kosten werd aangedragen.

Eindelijk .....

Op 10 juni was een stemming over de motie gepland. Maar kort daarvoor gaf minister Jorritsma te kennen dat ze bereid was om te praten. En in zo'n situatie is het gebruikelijk dat de Tweede Kamer de minister nog wat tijd geeft. De motie is daarom voorlopig aangehouden.

We zijn benieuwd wat het gesprek met de minister oplevert. We houden u op de hoogte.

Kaalslag aan het gein?

vervolg van pag. 1 art. 2

individuele bomen (waaronder zeer monumentale) en verspreide boomgroepjes. Voor die 75 essen en de treurwilg bij de molen 'Delphine' was inmiddels door de gemeente Abcoude een kapvergunning aangevraagd. 'Spaar het Gein' heeft daartegen een bezwaarschrift ingediend. Voor de rest van de kapoperatie was geen vergunning nodig. Snel en intensief overleg met de technische dienst van de gemeente en de Stichting Landschapsbeheer Utrecht heeft er toe geleid dat de plannen zodanig zijn bijgesteld dat een echte kaalslag voorlopig is vermeden.

Achterstallig onderhoud

De achtergronden van dit Paasincident zijn van direct belang voor de discussie over het thema landschapsbeheer.

De kapoperatie in het Gein was (en is) nodig, omdat in een lange reeks van jaren aan het bomenbestand in het Gein door de gemeente Abcoude (en tot 1989 ook door de gemeente Amsterdam) onvoldoende onderhoud is gepleegd. Het gevolg daarvan is dat een groot deel van het populierenbestand thans overjarig is en gevaar kan gaan opleveren voor het verkeer en de stabiliteit van de dijken. Het essenbestand richting Driemond moet inderdaad nodig worden uitgedund.

Maar waarom zo'n rigoreus kaalslagprogramma en geen gefaseerde aanpak over een aantal jaren?

Het antwoord is simpel. Uit navraag bleek ons dat er via het Hoogheemraadschap 'Amstel en Vecht' en de provincie in 1997 een subsidie beschikbaar is voor de uitvoering van onderhoudswerken langs de rivier. Voor een arme gemeente als Abcoude is dat natuurlijk een buitenkansje. Het maakt de uitvoering van achterstallig onderhoud mogelijk, maar dan wel grootschalig en in één keer. Om die reden heeft de gemeente aan Landschapsbeheer Utrecht een forse opdracht gegeven.

Minister Jorritsma

De trein onder het Gein

Aan dit verhaal zitten echter een paar bedenkelijke kanten.

In de eerste plaats bleek ons dat de gemeente Abcoude eigenlijk niet zo bar veel bemoeienis had met de kapoperatie. Serieuze ambtelijke begeleiding van het projekt kon door andere prioriteiten, dus tijdgebrek, niet worden verleend. De praktische verantwoordelijkheid voor de bomenkap bleek in feite helemaal bij Landschapsbeheer Utrecht te liggen.

In de tweede plaats bleek dat de gemeenteraad van Abcoude helemaal niet van de plannen op de hoogte was. Zelfs het college was over de omvang van de kapoperatie niet echt geïnformeerd. De conclusie die hieruit moet worden getrokken luidt dat de gemeente maar weinig zicht heeft op essentiële ontwikkelingen in het buitengebied. Dat is een beetje gênant, omdat B&W en de Raad zich altijd uitvoerig beroepen op de waarden van het Geingebied, als het gaat om het voorkomen van de A6 en van een spoorverdubbeling op maaiveldniveau in het tracé van de HSL-Oost ter hoogte van het Gein. Op deze manier ondergraaf je natuurlijk op een uiterst onachtzame manier je eigen argumenten. Laat minister Jorritsma het niet horen.

Van incident naar plan

Het kan lang goed gaan, maar op een gegeven moment wreekt zich dus dat de gemeente Abcoude geen landschapsbeheersplan heeft met daaraan gekoppeld een vorm van structurele financiering.

Op basis van zo'n plan met een lange termijnvisie is immers een gefaseerde aanpak van landschapsonderhoud en -beheer mogelijk. Zo'n plan brengt met zich mee dat een gemeente niet afhankelijk is van toevallige subsidies van derden en daardoor het risico loopt dat landschapsonderhoud onttaardt in grootschalige kaalslagoperaties. 'Spaar het Gein' pleit er dan ook

met kracht voor om in de komende gemeentebegroting een post voor de ontwikkeling van zo'n plan op te nemen. Het zou ook precies het goede moment zijn. Abcoude is immers bezig om samen met de gemeente Loenen een nieuw Bestemmingsplan Buitengebied op te stellen. Het is in veel gemeenten goed gebruik een Bestemmingsplan Buitengebied aan te vullen met een landschapsbeheersplan om de doelstellingen van het bestemmingsplan die betrekking hebben op een duurzaam behoud van waardevolle landschappen binnen de gemeente ook waar te kunnen maken. Loenen bijvoorbeeld heeft al lang zo'n plan.

Er is nog iets. Het boomkapincident heeft duidelijk gemaakt dat het in het Gein niet alleen gaat om het achterstallig onder-

karakter van het Geingebied ingrijpend veranderen. De vraag is: willen we dat eigenlijk wel? Hoe willen wij als plaatselijke politiek, bewoners en leden van 'Spaar het Gein' dat het Gein eruit moet zien?

Nu is het zo dat de meningsvorming grotendeels elders plaats vindt. Het zijn met name het Hoogheemraadschap en Landschapsbeheer Utrecht, die op basis van hun specifieke inzichten plannen voor het Gein ontwikkelen en - niet gehinderd door een gemeentelijke beleidsvisie - die plannen ook vrijelijk kunnen uitvoeren.

Aldus dreigt de situatie te ontstaan dat instellingen van buiten de toekomst van het Geingebied dicteren. Dat lijkt ons geen wenselijke ontwikkeling. 'Spaar het Gein' vindt dan ook dat de Gemeenteraad de bevoegdheid om het Gein-

houd van de beplanting. Nu het Gein deel uitmaakt van de ecologische verbindingzone Venen-Vechtplassen zijn er ook tal van ideeën over de gewenste landschappelijke inrichting van het Gein. Er zijn plannen voor een ander beheer van de oeverlandjes en voor natuurontwikkeling langs de Hollandse kade. Sommigen willen ook een vervanging van het huidige bomenbestand langs het Gein door andere soorten, omdat die volgens hen beter in het landschap passen. Dus weg met de treurwilg bij de 'Delphine'. Al die plannen kunnen het

landschap voor de toekomst vorm te geven niet lichtvaardig moet delegeren. De Raad dient haar verantwoordelijkheid te nemen. Het ontwikkelen van een beleidsvisie gericht op een duurzaam behoud van het Geingebied, vertaald in een landschapsbeheersplan, is wel het minste.

Jan Slofstra

NAAR EEN NIEUW BESTEMMINGS-PLAN BUITENGEBIED

Het geldende Bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Abcoude is al een jaar of 20 oud. Eigenlijk had het allang herzien moeten zijn, maar het wilde er maar niet van komen. Nu is het eindelijk toch zover. Sinds vorig jaar werken de gemeenten Abcoude en Loenen samen aan een nieuw bestemmingsplan voor hun buitengebied. Aan het adviesbureau RBOI uit Rotterdam is de opdracht verleend om een ontwerp-plan te maken.

Op dit moment, voorzomer 1997, staat het plan al voor een belangrijk deel in de steigers. Natuurlijk is het adviesbureau begonnen met een uitvoerige inventarisatie van alle relevante gegevens over het buitengebied, gegevens over het milieu, de landbouw, toerisme en recreatie, verkeer, landschap en cultuurhistorie.

De tweede stap in de planvorming is dat het RBOI een zgn. gebiedsvisie heeft geformuleerd, uitgaande van de bestaande situatie en kijkend naar de gewenste ontwikkelingen voor ons deel van het Groene Hart. Daarbij is natuurlijk aansluiting gezocht bij de planologische visies op rijks- en streekplanniveau.

Botsende belangen

Het aardige is dat over de richting van deze planvorming in de afgelopen maanden binnen de zgn. Klankbordgroep voortdurend is overlegd met vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. De bedoeling van het adviesbureau en de gemeentebesturen is om met dit overleg in een vroeg stadium een maatschappelijk draagvlak voor het nieuwe bestemmingsplan te creëren. Want het is wel duidelijk dat over de ordening en het gebruik van de ruimte heel verschillend gedacht wordt. De belangen van bijvoorbeeld milieu en landbouw, van verkeer en recreatie willen nog wel eens botsen. De gedachtengang is dat het mogelijk moet zijn een aantal gemeenschappelijke noe-

mers te vinden nog voordat het ontwerp van het plan onderwerp wordt van politieke discussies in beide gemeenteraden.

Spaar het Gein is ook in die Klankbordgroep vertegenwoordigd en heeft uiteraard geprobeerd aandacht te krijgen voor haar visie op de toekomst van het Geingebied. Het zou te voeren hier een uitvoerig verslag van het verloop van de discussies te doen. Ik beperk mij tot een paar hoofdpunten.

Spaar het Gein heeft ervoor gepleit het door het RBOI geschetste ontwikkelingsperspectief te verbinden met een behoudsperspectief in die delen van het landelijk gebied die daar om vragen. Zulks is bijvoorbeeld het geval in het Geingebied. Wij willen dat gebied graag duurzaam behouden, maar daartoe dienen aan de agrarische sector voldoende ontplooiingsmogelijkheden te worden geboden.

Verweving

Het is vaak moeilijk de verschillende belangen van landbouw enerzijds en milieu en landschap anderzijds met elkaar te verzoenen, maar wij denken dat dat in het Gein heel wel mogelijk is. Daartoe zou je moeten streven naar een verweving van verschillende functies en niet naar een gemakkelijke functiescheiding. Een gezonde agrarische bedrijfscultuur kan heel wel samengaan met het zorgvuldig instandhouden van een waardevol landschap en al die elementen die met elkaar dat landschap vormen.

Die visie is niet vanzelfsprekend. Natuurontwikkelaars denken vaak dat de landbouw zijn tijd heeft gehad en moet inleveren; er zijn ook sommigen binnen de landbouw die denken dat landschap en dat soort zaken uit de tijd zijn en dat we toe moeten naar het buitengebied als een vrije productieruimte.

Zonering

Spaar het Gein zit in die discussie dus in het midden en pleit nadrukkelijk voor verweving. Wij vinden dat die verweving met name in landschappelijk kwetsbare gebieden voorrang moet krijgen. In dat verband pleiten wij voor een zekere zonering in het buitengebied van Abcoude en Loenen. In het Geingebied zouden landschappelijke belangen zwaarder moeten wegen dan in bijv. nieuwe ruilverkavelingsgebieden. Zo was het in het oude bestemmingsplan ook en dat was een goed principe.

Deze opmerking geeft aan dat Spaar het Gein er niet helemaal gerust op is. In het eerste ontwerp van het nieuwe bestemmingsplan wordt namelijk toch iets teveel van de landelijke trend zichtbaar om het accent te leggen op een functiescheiding in het landelijk gebied: enerzijds vrije agrarische productieruimten, anderzijds natuurontwikkelingsgebieden. In die opdeling van het landelijk gebied zijn traditionele cultuurlandschappen, zoals het Geingebied, de grote verliezers. Het is om die reden dat wij onze argumenten voor verweving en zonering met nadruk onder de aandacht van de plannenmakers en politici brengen.

Jan Slofstra

Ongrein

Dat het niet altijd greinig is in het Gein moge blijken uit de de volgende voorvallen, die in een week tijd plaatsvonden.

Politiewagens die met loeiende sirenes de achtervolging hebben ingezet op twee motorrijders die, zo horen we later, vele malen met een snelheid van 180 km per uur door rood licht zijn gereden, passeren op topsnelheid het Gein. Brandweerauto's moeten tot twee keer toe uitrijden: eerst een paard in de sloot, maar bij aankomst staat het dier al weer op de wal, en later nog eens, wanneer een knotwilg in brand blijkt te staan. Spanning en sensatie in ons Gein!

En dan was er ook nog die man die ongelukkigerwijs in het water terecht was gekomen,

maar gered werd door een bewoonster. En wat te denken van die ook dit voorjaar al weer teruggekeerde weekendterreur. Je wilt eindelijk gaan genieten van een dagje in de tuin, een babbel met de buurvrouw, maar dan, een dreigend gedreun in de verte doet het ergste vrezen en ja hoor, daar zijn ze weer.... De motorclubs! Je weet wel, die mensen die zo graag op een mooie zondag in stamverband willen genieten van de

natuur. Als het geronk het hevigst is, is het nog lang niet voorbij. Nog minutenlang kun je meegenieten van het natuurplezier van deze liefhebbers, met volle teugen, Gein Zuid breed en Gein Noord lang.

Denk je na de zoveelste club je gesprek af te kunnen maken, blijkt het lawaai zich verplaatst te hebben naar de lucht. Ach ja, Schiphol. Vlucht nummer zoveel. En dan dendert de sneltrein van half drie langs. Nou ja, straks gaan ze zo hard, dan zijn ze ook weer snel voorbij, nietwaar.

Wel, waar hadden we het ook al weer over? O ja, dat het zo genieten was in het Gein. Maar van de rust?

Anneke de Groot

UIT HET BESTUUR

Boek over het Gein!

In het voorjaar van 1998 zal bij uitgeverij Uniepers Abcoude een boek over het Gein verschijnen. De bedoeling is een mooi boek dat recht doet aan het bijzondere karakter van het Geingebied. Deze publicatie is een initiatief van het bestuur van 'Spaar het Gein'. De eindredactie wordt verzorgd door mevr. Marijke Carasso-Kok, die in 1985 ook mede-eindredacteur was van Abcoude-Baambrugge 900 jaar. Aan het boek werken ongeveer 15 auteurs mee, die stuk voor stuk gelden als specialist op hun vakgebied en betrokken zijn bij het behoud van het Geingebied als één van de meest waardevolle cultuurlandschappen van het Groene Hart.

De onderwerpen waarover zij schrijven zijn:

- Het Gein in de literatuur en beeldende kunst

- Het landschap (de ontginningen, landbouwgeschiedenis, waterhuishouding, beeldbepalende elementen, flora en fauna)

- Bebouwing en bewoning (agrarisch en niet-agrarisch)

- Bedreiging en behoud.

Het boek zal verschijnen in een oplage van 2500 exemplaren en waarschijnlijk f. 39.90 gaan kosten.

In het volgende nummer zullen wij u graag nader informeren over de stand van zaken.

Dierenhotel

In de al jaren slepende kwestie over de vestiging van een dierenhotel aan Gein Noord is onlangs een nieuw hoofdstuk begonnen. B&W van Abcoude hebben een ontwerp-plan tot wijziging van het bestemmingsplan ter inzage gelegd, waarin

de bouw van een dierenhotel mogelijk wordt gemaakt. Het college moet dit wel doen, nadat de Raad van State een eerder besluit om het dierenhotel tegen te houden had vernietigd.

B&W hebben het bestuur van Spaar het Gein in de gelegenheid gesteld tegen het plan bezwaar in te dienen. Uiteraard hebben we van die gelegenheid gebruik gemaakt. De vestiging van een dierenhotel in het Gein betekent een ernstige aantasting van de waarden van het Geingebied en verstoort de rust.

In het bezwaarschrift heeft het bestuur nog eens herinnerd aan de handtekeningenactie van een jaar of vijf geleden tegen het dierenhotel, waaraan toen vele verontruste bewoners en gebruikers van het Gein hebben meegewerkt. Wij gaan ervan uit dat die handtekeningen nog niets aan kracht hebben verloren.

DE STELLING

van Amsterdam

Het Gein en de Werelderfgoedlijst

Op 5 december 1996 werd in Mexico tijdens een vergadering van de UNESCO besloten de Stelling van Amsterdam op de Werelderfgoedlijst te plaatsen. Daarmee schaarde de stelling zich bij vele welbekende monumenten, die voor een land zo typerend zijn, zoals de Piramide van Cheops, de Borobodur en de Chinese Muur.

Bij alle aandacht, die in de media aan deze plaatsing werd besteed, is vrijwel uitsluitend gesproken over de kring van forten, die ongeveer een eeuw geleden rond Amsterdam werd aangelegd. De forten Abcoude en Nigtevecht behoren hiertoe. Ook de batterijen aan het Gein - reeds in de

polder te compartimenteren, zodat het gedeelte ten zuiden van de dijk onder water gezet kon worden - is een karakteristiek werk van de Stelling.

Zo is de plaatsing van de Stelling op de Werelderfgoed lijst dus ook van betekenis voor de omgeving van het Gein.

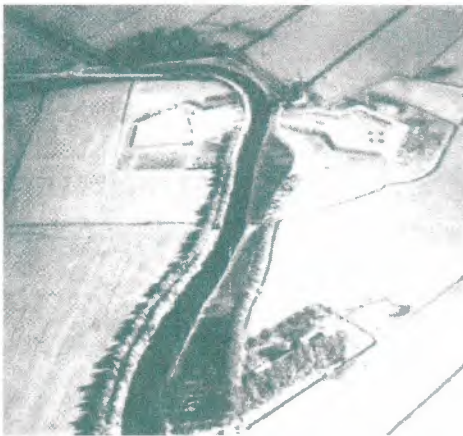
De Stelling Krayenhoff

De inval in 1799 van de Engelsen en de Russen in de kop van Noord-Holland was aanleiding om de vermaarde vestingbouwkundige Krayenhoff opdracht te geven voor een defensielinie voor Amsterdam ten noorden van het IJ. Dit plan werd in 1805 uitgebreid tot een linie, die de stad aan alle zijden zou beschermen. Nu was in 1787 bij een inval van de Pruisen gebleken, dat beide dijken langs het Gein na de val van Abcoude een belangrijke en moeilijk te verdedigen toegang tot de stad vormden. Vandaar dat de aanleg van batterijen aan het Gein in het plan werd opgenomen; deze werden tussen 1805 en 1810 voltooid. Het waren gebastioneerde, gesloten en vijfhoekige 'aardwerken', die in het veenweidegebied vanzelfsprekend aan verzakking onderhevig waren. Tot het midden van de 19e eeuw werd daar weinig aandacht aan besteed, maar toen de Duitse éénwording zich allengs aankondigde, werd ook het onderhoud van deze batterijen weer ter hand genomen. Rond 1868 wordt al gesproken van oorlogsdreiging en in 1870 was de Frans-Duitse oorlog een feit. Ook de aanleg van de spoor-

weg Amsterdam - Utrecht in 1844 noopte tot een verdere versterking van de verdediging van Amsterdam in zuidoostelijke richting. En zo werd in 1868 de bouw van een nieuw fort, het fort Bijlmer in de Laander en West-Bijlmer polder, aanbesteed. Dit fort was gesitueerd op een plaats waar de spoorbaan en de weg Amsterdam - Utrecht - 'de weg met de 1000 bochten' - elkaar zeer dicht naderden (dicht bij het huidige NS station Bijlmer). Met dit fort zouden de beide toegangswegen - spoorbaan en straatweg - verdedigd kunnen worden. Helaas heeft de door de oorlogsdreiging bij de aanleg betoonde haast ten gevolge gehad dat de paalfundering het na het aanbrengen van de benodigde gronddekking begaf, zodat het kazernegebouw langzaam in de gracht verdween. Zo lag de verdediging van Amsterdam naar het zuidoosten weer open.

Een nieuwe stelling voor Amsterdam

De Frans-Duitse oorlog eindigde in 1871 met het uitroepen van de Duitse eenheidsstaat, in Versailles. Daarmee was het wel duidelijk dat voor de defensie van Nederland een nieuwe aanpak vereist werd. De Vestingwet van 1874 maakte dit mogelijk. Daarin verkreeg, behoudens de herziening van de verdedigingswerken in het oosten van ons land, het up to date maken van de Utrechts-Hollandse waterlinie eerste prioriteit. Tweede prioriteit was een nieuwe Stelling rond Amsterdam.

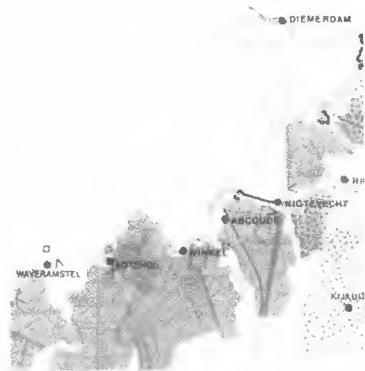

batterijen aan het Gein

tijd van Napoleon als verdedigingswerk aangelegd - vormen met de zogenaamde Geniedijk een belangrijk onderdeel van deze Stelling van Amsterdam. Maar de Stelling is meer dan een keten van forten en batterijen. De kringstelling werd in het begin van deze eeuw voor haast onneembaar gehouden, door de snelle wijze waarop een groot gebied vóór de forten onder water gezet kon worden. Daarom worden ook de vele waterstaatkundige werken, uitgevoerd om de inundatie mogelijk te maken, tot de Stelling gerekend en daarmee genieten zij thans ook bescherming. De Geniedijk, lopend van het Gein, ter hoogte van de noordelijke batterij naar het fort Nigtevecht - aangelegd om de Oostzijdse

Wel wordt aan enkele onderdelen van de Stelling, namelijk de vervanging van het fort Bijlmer, alsmede de bescherming tegen benadering uit zee - IJmuiden en Pampus - de eerste prioriteit toegekend. Door de grote topografische veranderingen rond de stad: de inpoldering van de Haarlemmermeer, de aanleg van het Noordzeekanaal en van het Merwede-kanaal, waren geheel nieuwe benaderingen van de stad ontstaan. Bovendien maakte de ontwikkeling van het belegeringsgeschut het nodig de verdedigingsgordel op grotere afstand van de stad te situeren. Zo ontstond het plan voor een kringstelling van 38 forten, onderling op een afstand van ongeveer 3000 meter, met daarvóór een vrij groot te inunderen gebied.

Het inondatiegebied in de omgeving van Abcoude

De forten rond het Gein

Na uitvoerig grondonderzoek werd besloten het fort, dat fort Bijlmer zou vervangen en de zuidoostelijke benaderingsmogelijkheden - spoorbaan, straatweg en Angstel - zou beschermen, dicht bij het dorp Abcoude te situeren. Het kwam in 1885 als eerste fort gereed. Tijdens de bouw echter bleek de opzet militair-technisch achterhaald, zodat de realisering van volgende forten werd opgehouden. Wel werden de terreinen voor die volgende forten onteigend en werd er geleidelijk een grondlichaam aangebracht. Enkele jaren later werden deze forten ongevormd tot 'verdedigbaar aardwerk'. Na schietproeven in 1892 werd het ontwerp

van de nog te bouwen forten aangepast -lager, breder en met meer verspreid geplaatst geschut - en pas in 1897 kwam het eerste fort in de nieuwe opzet gereed. Het eerstvolgende fort in de kringstelling ten oosten van het fort Abcoude werd gesitueerd aan het einde van de Velterslaan, aldus de benadering via het Merwede-kanaal bestrijkend en de inundatiewerken beschermend. Het kwam gereed in 1903, dat is bijna 20 jaar na het gereedkomen van fort Abcoude. Nu was de onderlinge afstand van 3000 meter zo gekozen, dat de forten ook elkaar zouden kunnen verdedigen. Fort Abcoude heeft die bescherming vanuit het oosten tot 1903 uitsluitend genoten van de batterijen aan het Gein. Bij Koninklijk Besluit van 28 april 1887 werden de batterijen tot eerste klas verdedigingswerken verklaard. Zij gaan dan deel uitmaken van de Stelling van Amsterdam. De vervallen aardwerken werden opnieuw onder profiel gebracht. Er werden geschutsemplacementen aangelegd voor kanonnen, die groot flankementsvuur konden geven naar fort Abcoude, en later ook naar fort Nigtevecht.

De kringstelling en de inundaties

De kringstelling en zijn fortificaties zou zijn internationale erkenning als 'Wereldmonument' niet gekregen hebben, als dit verdedigingswerk niet uit een combinatie van forten en inundaties zou hebben bestaan. Het weerstandsvermogen wordt juist ontleend aan het onder water zetten van grote oppervlakten vóór de forten. De verdediging concentreerde zich dan op de toegangswegen, waarbij het onder water staande land ook nog een uitstekend schootsveld opleverde. Op het land kwam juist zoveel water te staan dat sloten en greppels niet meer

zichtbaar waren, doch dat varen onmogelijk was. Zwaar geschut viel dan in dit drassige land niet meer te verplaatsen; en achter de Stelling kon de infrastructuur worden aangepast aan de militaire behoeften voor bevoor-

rading en verplaatsingen.

In het veenweidegebied rond de Stelling met de vele onderscheiden hoogteliggingen, was een onderwaterzetting van ongeveer 30 centimeter niet eenvoudig te realiseren. Een ingewikkeld stelsel van inondatievelden met inlaatsluizen, duikers, damsluizen e.d. was nodig. Vandaar dat deze bescheiden onderdelen toch ook onder de bescherming van de Werelderfgoedlijst vallen.

Veel verder zullen zij niet komen door een effectieve inundatie..

Besluit

Het landelijk gebied rond het Gein, dat onderdeel is geweest van de Stelling van Amsterdam, heeft nu door de opname op de Werelderfgoedlijst vanwege de cultuurhistorische betekenis wel een bijzonder beschermde status gekregen. Het gaat er thans om de artefacten van de Stelling te onderhouden en de betekenis daarvan ook voor de bevolking kenbaar te maken.

ir D.L.H. Slebos
Voorzitter Stichting Fort Abcoude

Literatuur:

- J. Baalbergen (red.), 1991: 't Fort Abcoude.
- Auke van der Woud, 1987: *Het lege land; de ruimtelijke ordening van Nederland 1798 - 1848.*

Geinbeeld

Het is begin maart: zo'n vroege voorjaarsdag als vandaag is een cadeautje na de koude winter. De oostenwind, gister nog hard om aandacht schreeuwend, heeft een dagje vrij genomen. Vandaag zegeviert de zon. De dapper omhoog geklommen narcissen, hyacinthen en het speenkruid wentelen zich wellustig in de eerste warmte. Gisteren hoorde ik een grutto roepen en vandaag ontdek ik een leeuwerik die jubelend naar de zon klimt. Als ik 'm allang niet meer zie, hoor ik nog de tintelende zang. Boven het voorzichtig groener wordende, maar nog kale polderland lijkt plotseling een strook wit papier te dwarrelen, fel afstekend tegen het intense blauw. Dichterbij komend verandert de witte wolk in een zwerm meeuwen. Krijsend zweeft de groep tot vlak boven mijn hoofd. Dan zie ik wat ze bezig houdt: statig en onverstoort voor z'n belagers glijdt een buizerd tussen hen in, op zoek naar prooi. Twee meeuwen volgen de buizerd als krijgers op z'n zweefvlucht. Eén waagt zich af en toe zo dichtbij dat de buizerd bijna wordt geraakt. Door de warmte is ook een dagpauwoog ontwaakt. Fladderend zoekt de vroege vlinder zijn weg langs de warmte afgevend mu-

ren van de huizen, op weg naar bloemen of naar brandnetels om z'n eitjes af te zetten, alvorens dit leven vaarwel te zeggen. Helaas zijn bloemen en brandnetels nog nauwelijks te vinden. Brutaalweg happen vroege visjes naar het voor de eenden neergestrooide brood. Blijkbaar zijn ze er al zo aan gewend dat het voedsel van boven komt dat ze zelfs happen

naar de sigarettenfilters die er achteloos tussen zijn gegooid. De futen zwemmen al regelmatig zeer doelgericht met balts-oortjes langs. De treurwilg weer spiegelt breeduit zijn armen over het nog onbegroeide, lege wateroppervlak. Het spiegelbeeld is een perfecte versie van Mondriaans abstracter wordende bomen. De fijne, prille blaadjes glanzen zachtgeel in de zon en verlokken de meerkoet er toe als een zwarte ballerina omhoog te reiken naar dit voedselrijk begin.

Het is al weer juni geworden. Dankzij een regenrijke mei-maand en een reeks zomerwarme dagen beleefde de natuur dit voorjaar een explosieve groei. Nauwelijks was het groene waas van uitgebarsten bladknoppen tevoorschijn getoverd of de witte perenbloesem wolke je vanuit de boomgaarden tegemoet, terwijl de roze appelbloesemknoppen blozend moeite deden zich in te houden en op hun beurt te wachten. Maar toen ook zij wituitgebarsten bloeiden, zorgden wind en regen er voor dat ze te snel weer verdwenen in het uitbundig geworden groen. Gelukkig pronkte daarna nog het fluitekruid fijnkantig in de bermen, omlijst door de sierlijk buigende witte bloesem van de meidoorn.

En als voorlopig laatste in de witte reeks kwamen de geelwitte kraaltjesschermen van de vlier het junibeeld voltooien. Door de openstaande ramen drijft uit de polder de zoete geur naar binnen van het pas gemaaide gras. Lichtgevend groen en boterbloemengeel lonkt het gras van nog niet gemaaide velden naar de felblauwe junilucht. Op het water glinsteren de leliebladeren zilver in het zonlicht. De witte sterren van de omhooggedoken bloem wedijveren met de fier omhoog gestoken vuisten van de gele plomp om de gunst van de zon: kom maar op!

Anneke de Groot

De Nieuwsbrief van de vereniging Spaar het Gein verschijnt 2 maal per jaar en wordt gratis aan de leden toegezonden.

Lezers zijn van harte uitgenodigd voor het inzenden van copy. Wij denken aan stukjes over onderwerpen die te maken hebben met de geschiedenis van het Gein, de actuele situatie of de toekomst van het Gein. Voor het samenstellen en bijhouden van een archief willen wij graag beschikken over relevante stukken, maar ook dia's, foto's, proza, poëzie etc.

Redactieadres:
Tjebbe de Boer, Dr. Koomansstr. 13
1391 VZ Abcoude, 0294- 284531

Vormgeving:
Laura Kisman

Ja, ik geef mij op als lid/donateur*

van de Vereniging Spaar het Gein
naam: .....
straat: .....
postcode: .....
woonplaats: .....

Ik betaal door overmaking van
f 15,- (meer mag ook)
op rekening nr. 30.05.55.687
van de Rabobank
te Abcoude t.n.v. de Vereniging
Spaar het Gein.
Gironummer van de bank is 85703
Opsturen naar:
Arnold van de Klundert,
Kerkstraat 32 b, 1391 HC Abcoude
*doorstrepen wat niet van toepassing is.